

Bruksela, dnia 19.12.2018 r.
COM(2018) 816 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne na lata 2014–2020
Sprawozdanie za 2018 r. podsumowujące roczne sprawozdania z realizacji programów
w latach 2014–2017**

Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne na lata 2014–2020
Sprawozdanie za 2018 r. podsumowujące roczne sprawozdania z realizacji programów
w latach 2014–2017

1. WPROWADZENIE

Celem europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych („ESI”) jest wsparcie trwałej konwergencji społeczno-gospodarczej, odporności i spójności terytorialnej. Fundusze ESI są największym źródłem unijnego wsparcia dla kluczowych obszarów wymagających inwestycji wchodzących w zakres priorytetów politycznych Komisji Junckera. Inwestycje te odpowiadają na potrzeby gospodarki realnej oraz wspierają zmiany strukturalne i reformy określone w procesie europejskiego semestru przez wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy oraz wzrostu, inwestycje w jednolity rynek cyfrowy i unię energetyczną, wzmocnienie jednolitego rynku i zarządzania gospodarką.

W niniejszym sprawozdaniu przedstawiono trzeci roczny przegląd realizacji ponad 530 (krajowych i regionalnych) programów zarządzania dzielonego opierający się na rocznych sprawozdaniach programowych otrzymanych do połowy 2018 r.¹. W szczególności podsumowano w nim dostępne informacje na temat wyników obejmujące realizację programów w latach 2014–2017².

W następstwie przeglądu śródkresowego wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020 oraz dostosowania technicznego PKB w 2017 r. udział UE w budżecie funduszy ESI wzrósł o 6 mld EUR do łącznej kwoty 460 mld EUR. Wraz ze wzrostem współfinansowania krajowego całkowita wartość planowanych inwestycji wzrosła o 9 mld EUR do łącznej kwoty 647 mld EUR.

Do końca 2017 r. w całej Europie wybrano ponad 1,7 mln projektów, w przypadku których całkowita wartość inwestycji wyniosła 338 mld EUR (53 % całkowitej planowanej wartości). Wartość projektów wybranych w samym 2017 r. wyniosła 158 mld EUR, stanowiąc tym samym największy, jak do tej pory, roczny wzrost. Świadczy to wyraźnie o tym, że państwa członkowskie przekształcają plany inwestycyjne w konkretne projekty mające na celu uzyskanie zrównoważonych korzyści społecznych i gospodarczych.

Inwestycje przebiegają pomyślnie w wielu obszarach tematycznych, które mają dla UE charakter priorytetowy. Na przykład na realizację projektów przydzielono ponad 55 % wszystkich planowanych inwestycji w MŚP. Chociaż pod względem niektórych tematów wskaźnik wyboru inwestycji utrzymuje się na niższym poziomie niż ogólna średnia, różnice we wskaźnikach wyboru się zmniejszyły. Na przykład do końca 2017 r. poprawiły się wskaźniki wyboru działań w dziedzinie klimatu i inwestycji w gospodarkę cyfrową. Z nowszych sprawozdań dotyczących programów w zakresie polityki spójności wynika, iż odnotowano nieustanne wyraźne postępy, jeżeli chodzi o wybór projektów do dnia 30 września 2018 r., przy czym 67 % środków przeznaczono na realizację projektów. Jest to wzrost o 66 mld EUR w ciągu 9 miesięcy, w wyniku którego całkowita wartość wybranych inwestycji wynosi ponad 400 mld EUR.

¹ Zgodnie z wymogami art. 53 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (UE) nr 1303/2013.

² Niniejsze sprawozdanie stanowi uzupełnienie sprawozdania z wykonania budżetu dotyczącego funduszy ESI
http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2018/AnalysisBudgImplem_ESIF_2017_EN.pdf

Jeżeli chodzi o wybrane projekty, do końca 2017 r. zgłoszono całkowite wydatki na kwotę bliską 96 mld EUR; w ciągu 12 miesięcy wydatki te przyspieszyły i wzrosły ponad dwukrotnie. Do końca 2017 r. z budżetu UE państwom członkowskim wypłacono 16 % łącznych środków dostępnych na ten okres (do końca października 2018 r. wartość ta osiągnęła 23 %). Realizacja programów rozwoju obszarów wiejskich jest zatem na dobrej drodze. Do jesieni 2018 r. beneficjenci wspierani z EFRROW otrzymali ponad 33,8 mld EUR, co stanowi niemal 33 % całkowitej puli środków finansowych dostępnych na okres programowania.

Ogólne dane na temat wyników zgłoszonych do końca 2017 r. pokazują, że:

- 1 mln przedsiębiorstw otrzymało wsparcie mające na celu poprawę ich wydajności i wzrostu lub tworzenie miejsc pracy;
- 15,3 mln osób otrzymało wsparcie w zakresie poszukiwania pracy, szkolenia lub kształcenia lub skorzystało ze środków w zakresie włączenia społecznego;
- około 15 % łącznej powierzchni użytków rolnych objętych jest działaniami w dziedzinie klimatu i działaniami związanymi ze środowiskiem mającymi na celu poprawę różnorodności biologicznej, gleby i gospodarki wodnej.

W sekcji 2 poniżej przedstawiono przegląd postępów w realizacji do końca 2017 r. W sekcji 3 przedstawiono bardziej szczegółowo postępy w poszczególnych kluczowych obszarach tematycznych. W sekcji 4 zawarto streszczenie ocen przeprowadzonych do tej pory przez państwa członkowskie.

2. PRZEGLĄD POSTĘPÓW W REALIZACJI

W celu przedstawienia wartości finansowej wybranych projektów oraz prognoz i osiągnięć w ramach wspólnych wskaźników, zgodnie z rocznymi sprawozdaniami z realizacji programów za 2018 r., zaktualizowana została **otwarta platforma danych funduszy ESI**³, co zbiegło się w czasie z publikacją niniejszego sprawozdania. Dane są dostępne z podziałem na poszczególne państwa członkowskie, programy, tematy i fundusze ESI. Na platformie przedstawia się najnowsze zgłoszone wartości, które mogą się różnić od danych dostępnych w chwili sfinalizowania niniejszego tekstu.

2.1. Przegląd postępów finansowych

W 2017 r. ogół **inwestycji planowanych** w ramach funduszy ESI poddano kilku zmianom, co doprowadziło do wzrostu ich wartości netto. W wyniku przeglądu śródkresowego wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020 zwiększono środki przydzielone na Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (zob. ramka 2). Techniczne dostosowanie na podstawie ponownego obliczenia alokacji finansowej w ramach polityki spójności doprowadziło do wzrostu netto w budżetach EFRR i EFS. W ramach EFRROW dokonano pewnych dalszych przeniesień na poziomie krajowym z filaru 1 wspólnej polityki rolnej (WPR) do programów rozwoju obszarów wiejskich.

W swoich sprawozdaniach rocznych za 2018 r. państwa członkowskie zgłosiły wzrost **alokacji finansowych na wybrane projekty**. Całkowita wartość projektów wybranych do wsparcia wyniosła **338 mld EUR, co stanowiło 53 % całkowitej wielkości inwestycji zaplanowanych na lata 2014–2020**. Wkład UE w wybrane projekty szacuje się na 240 mld

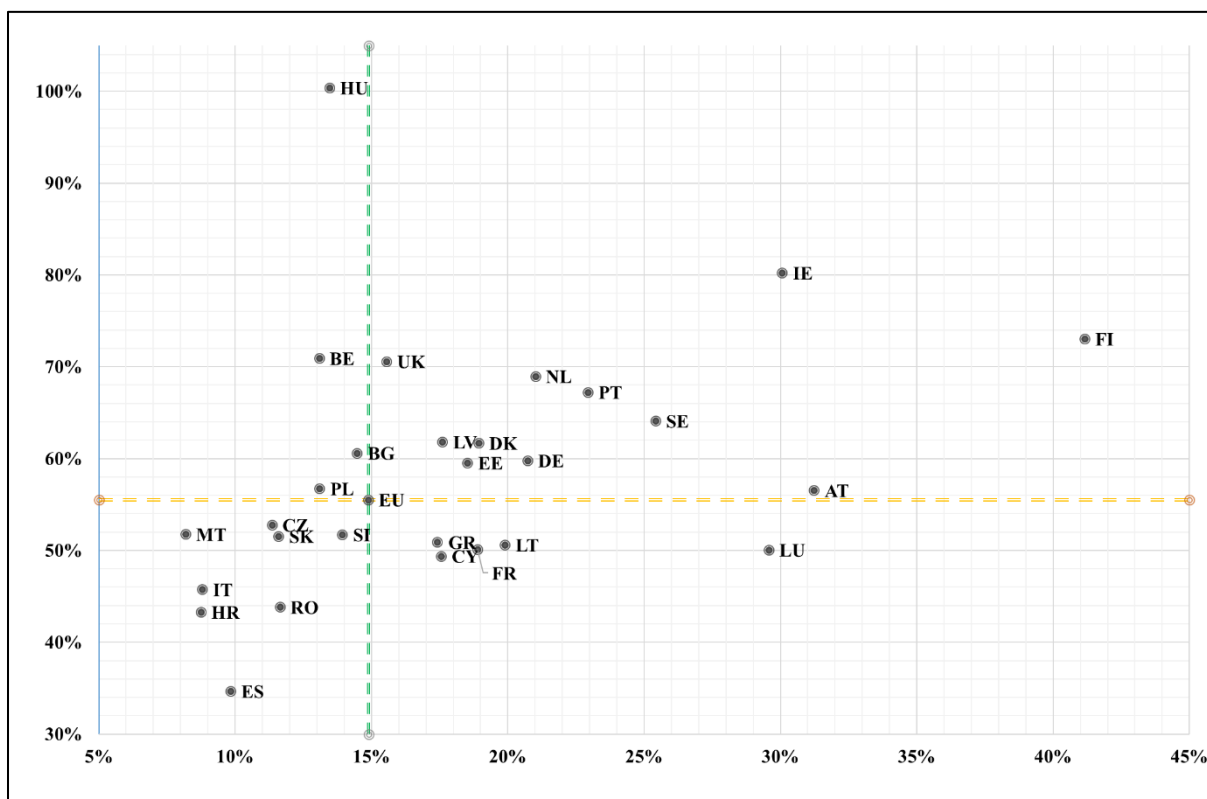
³ Otwarta platforma danych funduszy ESI: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/>

EUR. Ogólny wskaźnik wyboru projektów jest porównywalny ze wskaźnikiem z tego samego okresu ostatniego okresu programowania.

W załącznikach 1.1 i 1.2 przedstawiono wielkość wybranych projektów w podziale według funduszu na koniec 2017 r. i do jesieni 2018 r. W załącznikach 2.1 i 2.2 przedstawiono te same dane finansowe w podziale na państwa członkowskie. (w ciągu 9 miesięcy od końca 2017 r. do jesieni 2018 r. całkowita wartość finansowa wybranych projektów w ramach polityki spójności wzrosła o 66 mld EUR i osiąga obecnie 67 % planowanych inwestycji).

Kiedy porównuje się te dwa ujęcia z poprzednimi latami, wyraźnie widać, że tendencje w zakresie realizacji są dynamiczne. Do jesieni 2018 r. wskaźniki wyboru projektów dotyczące poszczególnych celów tematycznych zasadniczo były bardziej jednolite. Jednak wcześniejsze opóźnienia w zakresie wskaźników wyboru w przypadku niektórych tematów i niektórych państw członkowskich wciąż znajdują odzwierciedlenie w niższych niż średnie wydatkach. Na poniższym wykresie przedstawiono wysoki stopień zmienności, jeżeli chodzi o wskaźniki wyboru i wydatkowania w poszczególnych państwach członkowskich pod koniec 2017 r. w porównaniu ze średnimi funduszy ESI.

Wykres: Fundusze ESI: wykres punktowy wskaźników wyboru i wydatkowania państw członkowskich w 2017 r.

Źródło: Otwarte dane funduszy ESI, Komisja Europejska

Uwagi: Oś pionowa = % wyboru; Oś pozioma = % wydatków

Na wykresie widać, że wysoki wskaźnik wyboru nie przekłada się automatycznie na natychmiastowe wydatki. Jeżeli projekty są w większości wieloletnie lub w inny sposób niegotowe, wydatki następują wolniej w przypadku projektów, które wciąż muszą zostać zaplanowane lub zamówione.

Jeżeli chodzi o **płatności z budżetu UE** na rzecz państw członkowskich, do końca 2017 r. wypłacono 75 mld EUR (16 % planowanej łącznej kwoty, w tym płatności zaliczkowe i płatności okresowe zadeklarowanych wydatków). W przepisach regulacyjnych z lat 2014–2020 (np. zasada N+3, poziom płatności zaliczkowych) przewidziano pewne zachęty dla państw członkowskich w celu szybkiego rozpoczęcia realizacji. Pomimo ogólnie niskiego wskaźnika wykonania anulowanie w 2017 r. zobowiązań w związku z zasadą N+3 dotyczyło jedynie kilku programów przyjętych w 2014 r. Ogółem w ramach programów polityki spójności anulowano zobowiązania w kwocie wynoszącej zaledwie 30 mln EUR. Zasada anulowania zobowiązań powinna jednak zachęcać do dyscypliny finansowej w 2018 r. W przypadku dużej liczby przyjętych w 2015 r. programów w ramach funduszy ESI konieczne będzie niezwłoczne przyspieszenie deklaracji wydatków.

2.2. Postępy w dążeniu do osiągnięcia celów programu

W sprawozdaniach rocznych za 2018 r. przedstawiono informacje na temat postępów w osiąganiu poziomów docelowych i celów ogólnych programu. Do końca 2017 r. państwa członkowskie i regiony wybrały około 1,7 mln projektów – od dużych inwestycji infrastrukturalnych po wsparcie dla gospodarstw rolnych.

Fundusz	Wszystkie projekty wybrane do końca 2017 r.
EFRR	160 000
EFRROW ⁴	1 000 000
EFS / Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	505 000
Fundusz Spójności	8 600
EFMR	18 500
Ogółem	1 692 100

Najważniejsze dane dotyczące wyników zgłoszone w odniesieniu do tych projektów do końca 2017 r., jeżeli chodzi o wspólne wskaźniki, są następujące:

- z wybranych projektów skorzysta 1 mln przedsiębiorstw (50 % poziomu docelowego) przy już zrealizowanym wsparciu dla 450 000 przedsiębiorstw⁵;
- z projektów wspieranych w ramach EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych skorzystało 15 mln uczestników;
- do tej pory wsparcie otrzymało 1 mln projektów, których celem jest zwiększenie konkurencyjności sektora rolnego i przedsiębiorstw wiejskich oraz tworzenie i utrzymanie miejsc pracy na obszarach wiejskich;
- w celu udzielenia wsparcia w zakresie gospodarowania gruntami, aby lepiej chronić różnorodność biologiczną, wybrano 26 mln ha gruntów rolnych, czyli 15 % wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych;
- 56 % całej ludności wiejskiej (163 mln mieszkańców) objęto działaniami LEADER prowadzonymi przez ponad 2 700 wybranych lokalnych grup działania w ramach EFRROW;
- spośród wybranych 368 rybackich lokalnych grup działania (RLGD) funkcjonuje już 70 %.

Dzięki temu, że w programach na lata 2014–2020 kładzie się nacisk na uzasadnienie interwencji oraz na szersze wykorzystanie wspólnych wskaźników dla poszczególnych funduszy, sprawozdania dotyczące wyników są bardziej solidne i spójne. W porównaniu z poprzednimi latami sprawozdania z realizacji programów za 2018 r. w większości

⁴ Liczba ta odnosi się jedynie do projektów typu inwestycyjnego. Liczba projektów nieinwestycyjnych wspieranych z EFRROW wynosi 2 664 000.

⁵ Celem wszystkich funduszy ESI jest wspieranie przedsiębiorstw. W ramach wybranych projektów wsparcie otrzyma (lub już otrzymało) 598 000 przedsiębiorstw w ramach EFRR, 162 400 mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw w ramach EFS, a także 248 600 przedsiębiorstw z obszarów wiejskich w ramach EFRROW (wsparcie dla 106 600 młodych rolników oraz inwestycje w aktywa rzeczowe w 142 000 gospodarstw rolnych).

przypadków stanowią dużo bogatsze źródło informacji na temat wyników, jeżeli chodzi o wspólne wskaźniki. Zasadniczo zgłoszone wartości wskazują na prawdopodobny związek między docelowymi wskaźnikami a wartościami z wybranych projektów. Przypadki wykrytych niespójności w sprawozdawczości sprawdza się z programami. Dzięki procesowi kontroli jakości sprawozdań rocznych skorygowano niektóre błędy w sprawozdawczości. Komisja przewiduje, że pozostałe braki można wyeliminować dzięki poprawie sprawozdawczości programów lub przez zwiększenie wartości docelowych.

Uzyskanie pewności, jeżeli chodzi o dane dotyczące wyników, zgłoszone Komisji, jest kluczowe w kontekście alokacji rezerwy wykonania w 2019 r. W 2017 r. Komisja oraz krajowe instytucje audytowe rozpoczęły już analizę wdrożonych systemów i zgłoszonych dotychczas danych. Ukierunkowane audyty systemów dotyczyły przede wszystkim zarządzania przez instytucje odpowiedzialne za program oraz ich sprawozdawczości w zakresie danych dotyczących wykonania. W przypadku znacznej większości audytów przeprowadzonych dotychczas przez Komisję niezawodność sprawdzanych systemów oceniono na ogół pozytywnie, z wyjątkiem kilku programów, w odniesieniu do których stwierdzono poważne niedociągnięcia systemowe lub poważne nieścisłości, jeżeli chodzi o dane. Wyniki audytów przeprowadzonych przez Komisję zostaną uzupełnione o prace przeprowadzone przez krajowe instytucje audytowe, które to prace zostaną uwzględnione w ich rocznych sprawozdaniach z kontroli w lutym 2019 r.

3. PRZEGLĄD REALIZACJI W PODZIALE NA GŁÓWNE TEMATY

W niniejszym sprawozdaniu przedstawiono przegląd postępów w realizacji ponad 530 programów w ramach funduszy ESI w latach 2014–2017 pod względem wartości finansowej wybranych projektów oraz postępów w zawieraniu umów, dostarczaniu wspólnych produktów i osiągnięciu rezultatów. Źródłem tych danych jest treść rocznych sprawozdań z realizacji programów za 2018 r.

W załącznikach przedstawiono przegląd wartości finansowej i wskaźniki wyboru projektów realizowanych w ramach funduszy ESI ujętych w sprawozdaniu w podziale na cele tematyczne i państwa członkowskie według stanu na koniec 2017 r. oraz do jesieni 2018 r. Jeżeli chodzi o wskaźniki, w niniejszym sprawozdaniu streszczono osiągnięcia w ramach wspólnych wskaźników w odniesieniu do każdego funduszu oraz wkład oczekiwany z wybranych projektów. Przedstawiono również przykłady projektów, dla których już udzielono wsparcia.

3.1. Badania naukowe i innowacje, technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT) oraz konkurencyjność MŚP

Ogółem na inwestycje w tym obszarze, głównie w ramach EFRR i EFRROW, zaplanowano ok. 184 mld EUR. Do końca 2017 r. wybrano projekty o wartości wynoszącej około 51 % tej kwoty (ponad 97 mld EUR⁶), przy czym zgłoszono szacunkowo 13 % wydatków, czyli 24 mld EUR.

⁶ Część wybranych projektów w ramach „wielorakich celów tematycznych” przypada na te obszary – zob. załącznik 1.1.

3.1.1. Badania naukowe i innowacje⁷

Kwota w wysokości 34 mld EUR przydzielona na poszczególne **projekty badawcze i projekty z zakresu innowacji** w ramach EFRR i EFRROW stanowi 51 % całkowitej kwoty zaplanowanej na lata 2014–2020. Zgłoszone wydatki stanowiły jedynie 8 % tej kwoty.

Prognozowano, że do końca 2017 r. z wybranych programów w ramach EFRR wspierających współpracę z instytucjami badawczymi skorzysta 43 500 przedsiębiorstw (69 % celu końcowego), przy czym 7 000 działań dotyczących tej współpracy już zakończono. Prognozuje się, że z inwestycji w lepszą infrastrukturę do badań i rozwoju technologicznego skorzysta 71 500 naukowców (55 % celu końcowego), spośród których 15 000 już ma do niej dostęp. Również z monitorowania wsparcia dla nowych produktów (w tym usług) wynika, że poczyniono istotne postępy: przedmiotem wybranych działań było 35 450 produktów „nowych dla przedsiębiorstwa” (55 % celu końcowego), z czego w przypadku 3 700 produktów działania już ukończono.

Na koniec 2017 r. finansowanie w ramach EFRROW dla wybranych projektów osiągnęło wartość 8 mld EUR. W dziedzinie badań naukowych i innowacji europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz rolnictwa staje się skutecznym narzędziem służącym innowacjom oraz łączeniu rolników, naukowców, doradców i przedsiębiorstw w 3 097 praktycznych projektach z zakresu innowacji. Projekty te mają istotny potencjał, jeżeli chodzi o tworzenie innowacyjnych rozwiązań, by uczynić rolnictwo bardziej inteligentnym, bardziej wydajnym i bardziej zrównoważonym. Rezultaty tych projektów są udostępniane w ramach platformy europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa; dostarczają one wiele nowych pomysłów i inspiracji dla społeczności rolniczej. Do końca 2017 r. uruchomiono 667 interaktywnych projektów z zakresu innowacji (21 % celu końcowego).

- *W Republice Czeskiej w ramach drugiego etapu projektu w zakresie zrównoważonej energii SUSEN sfinansowano, ze wsparciem EFRR, instalację instrumentów technologicznych w ośrodku badawczo-rozwojowym w zakresie zrównoważonej energii. Praca w ośrodku koncentruje się przede wszystkim na wykorzystaniu promieniowania jonizującego i energii jądrowej. Centrum zapewnia 128 miejsc pracy, a w jego działania będzie co roku zaangażowanych również 55 studentów i absolwentów.*
- *10 000 rolników skorzystało z cyfrowych kursów szkoleniowych organizowanych przez Ländliches Fortbildungsinstitut (LFI) z ramienia austriackiej Izby Rolniczej. Uruchomienie kursów internetowych pozwoliło uniknąć niezliczonych godzin spędzonych w podróży do ośrodka edukacyjnego, a tym samym związanego z tym obciążenia dla środowiska. W ramach EFRROW współfinansuje się 196 000 EUR z kwoty 245 000 EUR stanowiącej całkowity koszt projektu.*

3.1.2. Gospodarka cyfrowa

Na koniec 2017 r. na realizację projektów w ramach **tematów dotyczących gospodarki cyfrowej** przydzielono szacunkową kwotę w wysokości 9,8 mln EUR (48 % całkowitej zaplanowanej kwoty). W 2017 r. nastąpiła istotna poprawa, jeżeli chodzi o wybór projektów. Wydatki – na poziomie 5 % całkowitej zaplanowanej kwoty – w dalszym ciągu są opóźnione w porównaniu z średnią unijną; jest to związane z powolnym rozpoczęciem realizacji w ramach tego tematu.

Odnotowano w ostatnim czasie znaczące postępy pod względem wyboru projektów wspieranych w ramach EFRR, których celem jest zwiększenie dostępu do sieci

⁷ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>

szerokopasmowych – oczekuje się, że skorzysta z nich 4,3 mln gospodarstw domowych (30 % celu końcowego), choć zaledwie 227 000 gospodarstw posiada już dostęp do sieci szerokopasmowych dzięki zrealizowanym projektom. Z powodu późnego dokonywania wyboru oraz długiego okresu realizacji prawdopodobieństwo osiągnięcia celu końcowego będzie można określić dokładniej dopiero w późniejszym okresie. Jeżeli chodzi o poprawę wdrażania ICT i zaangażowania w handel elektroniczny, wybranymi projektami objęto już 16 000 przedsiębiorstw (19 % celu końcowego).

Celem wsparcia w ramach EFRROW jest poprawa dostępu do usług i infrastruktury ICT dla 18 mln mieszkańców wsi. Osiągnięciu tego celu służy 4 400 projektów inwestycyjnych. Dotychczas na realizację projektów przyznano 36 % środków przeznaczonych na poprawę jakości usług ICT na obszarach wiejskich, a 1 255 000 mieszkańców wsi (7 % odpowiedniego celu końcowego) już korzysta z udoskonalonych usług.

- *W ramach projektu „RO-NET” zapewnia się mieszkańcom dostęp do sieci szerokopasmowych w 783 z 2 268 miejscowości w Rumunii, które określa się jako „białe obszary”, gdzie nie ma żadnego dostępu do sieci. Dzięki projektowi sieci szerokopasmowe będą dostępne dla około 400 000 osób, 8 500 przedsiębiorstw oraz 2 800 instytucji publicznych. Całkowity koszt inwestycyjny projektu wynosi 67 mln EUR, przy czym wkład w ramach EFRR jest równy 46 mln EUR.*
- *W ramach EFRROW udzielono wsparcia dla sieci pracowników opieki socjalnej i służby zdrowia w regionie Karelii Południowej (Finlandia) w celu utworzenia systemu informacyjnego do zarządzania zagrożeniami w domach na obszarach wiejskich. O powodzeniu projektu przesądziło połączenie czynników społecznych i cyfrowych. Wsparcie w ramach EFRROW wyniosło 122 000 EUR z całkowitego budżetu wynoszącego 290 000 EUR.*

3.1.3. Poprawa konkurencyjności MŚP

Konkurencyjność MŚP stanowi priorytet w programach EFRR, EFRROW i EFMR. Do końca 2017 r. przydzielono wsparcie ze środków unijnych w wysokości około 53 mld EUR na realizację poszczególnych projektów (55 % całkowitej zaplanowanej kwoty). Biorąc pod uwagę, że wydatki wynoszą ponad 17 mld EUR i stanowią 18 % całkowitej zaplanowanej kwoty, postęp w realizacji inwestycji jest powyżej średniej.

W ramach EFRR wspiera się szeroki zakres działań ukierunkowanych na konkretne potrzeby MŚP. Kluczowe cele obejmują tworzenie miejsc pracy, wsparcie dla przedsiębiorstw typu start-up, wzrost produktywności, wsparcie dla internacjonalizacji i intensyfikację wymiany handlowej oraz zapewnienie dostępu do finansowania. W ramach już przyznanego finansowania:

- wsparcie otrzyma 427 000 MŚP (52 % celu końcowego); otrzymało je już 127 000 MŚP;
- oczekuje się, że utworzonych zostanie 280 000 miejsc pracy bezpośrednio w przedsiębiorstwach objętych wsparciem (67 % celu końcowego); utworzono już 42 000 takich miejsc pracy;
- zostanie udzielone wsparcie na tworzenie przedsiębiorstw typu start-up: w ramach wybranych projektów wsparciem objęto 74 000 przedsiębiorstw typu start-up (46 % celu końcowego); wsparcie otrzymało już 19 400 takich przedsiębiorstw.

W ramach EFRROW wspiera się rozwiązania mające na celu zachęcenie do przedsiębiorczości i zatrudnienia w gospodarstwach rolnych oraz przedsiębiorstwach

wiejskich, a także mające na celu poprawę efektywności ekonomicznej i odporności gospodarczej. Do końca 2017 r.:

- ponad 112 000 gospodarstw rolnych otrzymało wsparcie inwestycyjne, którego celem było ułatwienie restrukturyzacji i modernizacji oraz zwiększenie wydajności (25 % celu końcowego); zaangażowano ponad 49 % budżetu przeznaczanego na pomoc dla przedsiębiorstw typu start-up oraz na wsparcie inwestycji w działalność pozarolniczą na obszarach wiejskich;
- wsparcie na rozpoczęcie działalności otrzymało 51 000 młodych rolników, którzy wnoszą nową energię i mają potencjał, by w pełni wykorzystać możliwości technologii, jeżeli chodzi o większą wydajność i zrównoważony charakter;
- 125 200 gospodarstw rolnych otrzymało wsparcie w postaci narzędzi do zarządzania ryzykiem w celu ograniczenia niepewności związanej z przyszłością, która to niepewność może zagrażać konkurencyjności rolników;
- 57 200 gospodarstw rolnych otrzymało wsparcie w zakresie udziału w systemach jakości.

W ramach EFMR 62 % projektów wybranych do końca 2017 r. dotyczy rozwoju MŚP.

- *Chorwacja zapewnia lokalnym MŚP kluczowy dostęp do finansowania wraz z instrumentami finansowymi wspieranymi w ramach EFRR. Oczekuje się, że unijne wsparcie w wysokości 280 mln EUR idące w parze z krajowym publicznym i prywatnym wkładem przyczyni się do uruchomienia przez przedsiębiorstwa inwestycji o wartości 1 mld EUR. Ponad 1 200 MŚP już otrzymało wsparcie na kwotę około 150 mln EUR.*
- *W Estonii pewien młody rolnik przeznaczył finansowanie w ramach EFRROW na modernizację obory obejmującą zainstalowanie nowego systemu żywienia i zwiększenie liczby stanowisk do dojenia, a także wprowadzenie bardziej wydajnego systemu przetwarzania nawozu naturalnego w celu zaspokojenia rosnących potrzeb produkcji. W wyniku inwestycji zysk gospodarstwa rolnego już się podwoił; znacząco poprawiły się także dobrostan zwierząt oraz warunki pracy. Finansowanie w ramach EFRROW wyniosło 184 000 EUR z całkowitego budżetu wynoszącego 600 000 EUR.*
- *W Niderlandach w ramach EFMR udzielono wsparcia dla pierwszego w kraju gospodarstwa akwakultury zajmującego się hodowlą turboty; gospodarstwo to osiągnęło sukces w zakresie wylęgu turboty z własnego stada tarłowego na skalę częściowo komercyjną. Kolejnym krokiem jest produkcja widłonogów, wrotków i alg w celu wytwarzania paszy dla ryb na miejscu i zapewnienia najwyższej jakości i rentowności oraz zrównoważonego i identyfikowalnego cyklu produkcji.*

3.2. Gospodarka niskoemisyjna, zmiana klimatu, ochrona środowiska, transport i sieci energetyczne

W ramach funduszy ESI zainwestowano ponad 264 mld EUR w obszarach dotyczących zrównoważonego rozwoju. Na koniec 2017 r. na realizację poszczególnych projektów przydzielono ponad 142 mld EUR, co stanowi około 54 % całkowitej kwoty z EFRR, Funduszu Spójności, EFRROW i EFMR⁸. Zgłoszono wydatki o szacunkowej kwocie w wysokości 50 mld EUR, co stanowi 19 % średniej, przy czym odnotowano znaczne różnice w zależności od celu tematycznego.

⁸ EFS przyczynia się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju (tj. umiejętności ekologicznych) przez osiągnięcie drugorzędnych celów objętych wsparciem, w szczególności w ramach celów tematycznych nr 8 i 10.

Ramka 1: Włączanie działania w dziedzinie klimatu w główny nurt funduszy ESI

Na lata 2014–2020 zaplanowano przeznaczenie 25 % środków w ramach funduszy ESI na realizację projektów ukierunkowanych na działania w dziedzinie klimatu. Jest to znaczący wkład w dążenie do przeznaczenia do najmniej 20 % unijnego budżetu na te cele. Do obliczenia wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu dla każdego funduszu stosuje się specjalną metodykę⁹. W ramach tej metodyki określa się poszczególne kategorie wsparcia działań w dziedzinie klimatu i przyznaje się im wagę równą 0 %, 40 % lub 100 %. Wszystkie fundusze ESI w różnym stopniu wnoszą pozytywny wkład w działania w dziedzinie klimatu, przy czym w ujęciu bezwzględnym największy wkład zapewnia się w ramach EFRR i EFRROW.

Kwoty zaprogramowane i przydzielone na projekty w zakresie działań w dziedzinie klimatu podano szczegółowo w załączniku 3. Kwoty przydzielone na cele dotyczące zmiany klimatu znacząco się zwiększyły w 2017 r., kiedy nastąpiła szybsza realizacja programu. W ciągu ostatniego roku w ramach EFRR i Funduszu Spójności kwoty te podwoiły się, jednak ich udział w całkowitej kwocie przydzielonej na projekty w dalszym ciągu jest nieco poniżej planowanej wartości. Środki w ramach EFS przewyższają planowaną alokację na cele w zakresie klimatu.

3.2.1. Gospodarka niskoemisyjna

Na **priorytety w ramach gospodarki niskoemisyjnej** przydzielono kwotę w wysokości 28 mld EUR (45 % planowanej inwestycji) przy wydatkach w wysokości 4,6 mld EUR (7 %). Choć poprawił się wskaźnik wyboru i teraz jego wartość jest bliska średniej, niskie wydatki odzwierciedlają powolny początkowy wskaźnik zatwierdzania projektów oraz wyzwania związane z rozwijającą się działalnością inwestycyjną w niektórych konkretnych tematach dotyczących inwestycji, np. w dziedzinie efektywności energetycznej.

Odnotowano poprawę prognoz w zakresie wybranych projektów, jeżeli chodzi o spodziewane osiągnięcia inwestycji dokonanych w dziedzinie energii i niskich emisji:

- w obszarze energii ze źródeł odnawialnych celem projektów wybranych do końca 2017 r. jest zainstalowanie 6 300 megawatów mocy (80 % celu końcowego), z czego dotychczas zainstalowano 590 MW;
- wybiera się projekty służące modernizacji 330 000 gospodarstw domowych dzięki poprawie charakterystyki energetycznej budynku (39 % celu końcowego); do końca 2017 r. przeprowadzono 84 000 modernizacji;
- jeżeli chodzi o cel końcowy w zakresie oszczędności energii w budynkach użyteczności publicznej, dzięki wybranym projektom planuje się oszczędności na poziomie ponad 3 terawatogodzin energii elektrycznej (59 % celu końcowego).

Wsparcie w ramach EFRROW obejmuje środki inwestycyjne, środki gospodarowania gruntami, a także transfer wiedzy i doradztwo. Do końca 2017 r. zakończono 75 % działań ukierunkowanych na pochłanianie dwutlenku węgla oraz ochronę węgla na użytkach rolnych i obszarach leśnych, osiągając tym samym odpowiedni cel końcowy w 73 %. Zatwierdzono 16,6 % projektów w obszarze energii ze źródeł odnawialnych.

- *Przeprowadzono modernizację systemu przesyłowego gazu na Dolnym Śląsku w Polsce obejmującą budowę dwóch nowych gazociągów o całkowitej długości 59 km oraz tłoczni gazu. Na obszarze objętym inwestycjami mieszka około 3 mln osób, które w chwili obecnej korzystają z bezpiecznych, zrównoważonych i konkurencyjnych dostaw energii po przystępnych cenach. W budowę gazociągów i tłoczni gazu zainwestowano ponad 20 mln EUR, z czego ponad 9 mln EUR pochodziło z EFRR.*

⁹ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. (Dz.U. L 69 z 8.3.2014, s. 65).

- *Z pomocą wsparcia w ramach EFRROW w jednym z gospodarstw mleczarskich w Walonii w Belgii utworzono wytwórnię biogazu o mocy 33 kW, która generuje energię odnawialną z nawozu naturalnego. Najważniejszym osiągnięciem jest korzystanie z ekologicznych źródeł energii elektrycznej w gospodarstwach rolnych, głównie podczas dojenja, które jest w pełni zautomatyzowane i bardzo energochłonne. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 222 000 EUR, z czego 16 000 EUR pochodziło z EFRROW.*

3.2.2. Przystosowanie się do zmiany klimatu i zapobieganie ryzyku

Jeżeli chodzi o **przystosowanie się do zmiany klimatu i zapobieganie ryzyku**, wybrano projekty o całkowitej wartości 24 mld EUR (58 % całkowitej planowanej wartości), przy wydatkach na poziomie około 14 mld EUR (33 %).

Te dwa wspólne wskaźniki EFRR służą w szczególności uchwyceniu postępów w zakresie inwestycji mających na celu ograniczenie zagrożeń związanych z klimatem dzięki działaniom adaptacyjnym. Do końca 2017 r.:

- 17,5 mln osób skorzysta z wybranych środków ochrony przeciwpowodziowej;
- 19 mln osób skorzysta z wybranych środków ochrony przed pożarami lasów.

Obie te liczby przewyższają wyznaczone cele końcowe¹⁰; fakt ten świadczy o wyraźnym postępie, jeżeli chodzi o przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianą klimatu.

W ramach EFRROW zapewnia się wsparcie dla obszarów wiejskich na rzecz zachowania i zwiększenia różnorodności biologicznej, poprawy gospodarki wodnej i gospodarowania glebami, zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z produkcji rolnej. Co najmniej 30 % każdego programu rozwoju obszarów wiejskich przeznaczają się na działania przynoszące korzyść środowisku oraz łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej. Rzeczywiste kwoty, które państwa członkowskie przeznaczyły na projekty w tym obszarze, znacznie przekraczają to minimum, przy czym unijna średnia wynosi 57,6 % środków przeznaczanych na działania dotyczące środowiska i klimatu.

- *Portugalski Instytut Morza i Atmosfery (IPMA) opracował i zainstalował nowy radar meteorologiczny na Maderze. Umożliwi on sprawowanie nadzoru meteorologicznego, jak również poprawę i optymalizację obecnych modeli meteorologicznych, co z kolei przyczyni się do utworzenia platformy solidnych danych do użytku technicznego i naukowego, której istnienie jest niezbędne w kontekście przystosowywania się do zmiany klimatu. Ogółem inwestycje wyniosły 3,4 mln EUR, przy czym środki z Funduszu Spójności stanowiły 3,1 mln EUR.*
- *Na Słowacji wsparcie w ramach EFRROW przeznaczono na budowę zbiornika wody, który pomoże w zwalczaniu częstszych ekstremalnych zdarzeń meteorologicznych, takich jak obfite opady i pożary lasów spowodowane zmianą klimatu. Dostosowanie niewielkich cieków wodnych przyczynia się do poprawy różnorodności biologicznej i pochłaniania dwutlenku węgla oraz umożliwia przystosowanie się do zmiany klimatu. Z kolei istnienie wspomnianego zbiornika przyczynia się do rozwoju zrównoważonej gospodarki leśnej, gdyż zapobiega on erozji gleby i zatrzymuje wodę w lesie. Całkowity budżet projektu wynosi 530 000 EUR, przy czym 397 000 EUR pochodzi ze środków EFRROW.*

3.2.3. Środowisko i oszczędne gospodarowanie zasobami

Jeżeli chodzi o **priorytety odnoszące się do środowiska i efektywnego gospodarowania zasobami**, na projekty przydzielono 45 mld EUR (52 % planowanej całkowitej kwoty), przy wydatkach na poziomie około 19 mld EUR (22 %).

¹⁰ Porusza się kwestie konsekwentnego stosowania tych wskaźników przy ustalaniu celów i wykluczaniu podwójnego liczenia.

Po wcześniejszych opóźnieniach w wyborze obecnie wsparciem objęto zdolności w zakresie recyklingu odpadów na poziomie 1,8 mln ton (34 % celu końcowego). Podobnie można zauważyć duże postępy w zakresie wyboru projektów mających na celu poprawę oczyszczania ścieków dla 14,5 mln osób (85 % docelowej liczby) oraz poprawę dostawy wody dla 7,3 mln osób (58 % celu końcowego).

W ramach EFRROW udzielono wsparcia na realizację projektów mających na celu poprawę różnorodności biologicznej na 26 mln hektarów użytków rolnych (87 % celu końcowego). W sumie 40 % łącznej powierzchni użytków rolnych objętych jest działaniami w dziedzinie klimatu i działaniami związanymi ze środowiskiem, w tym obszar z ograniczeniami naturalnymi. Ponadto przewidziano, że 18 % unijnych użytków rolnych zostanie objętych wymogami w zakresie zarządzania dotyczącymi różnorodności biologicznej, natomiast 15 % użytków rolnych powinno zostać objętych wymogami dotyczącymi lepszego użytkowania gleby i 15 % – wymogami dotyczącymi poprawy gospodarki wodnej. Poczyniono również znaczące postępy w kierunku osiągnięcia celu końcowego polegającego na objęciu 3,3 % użytków rolnych umowami o zarządzanie mającymi na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i amoniaku; umowami objęto już prawie 2 % użytków rolnych. Podobnie poczyniono zadowalające postępy w kierunku osiągnięcia celu końcowego polegającego na objęciu inwestycjami pomagającymi w ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych i amoniaku dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, przy czym wskaźnik realizacji wynosi 33 %.

W około 24 % wszystkich projektów wybranych do otrzymania wsparcia w ramach EFMR do końca 2017 r. promuje się efektywne gospodarowanie zasobami i ochronę środowiska. Większość z tych projektów ma na celu ochronę i odbudowę różnorodności biologicznej mórz poprzez stopniowe zwiększanie fizycznej kontroli nad wyładunkami i obniżanie wielkości niezamierzonych połowów, a tym samym przyczynianie się do wdrożenia wspólnej polityki rybołówstwa.

- *Bułgaria opracowała swój pierwszy instrument finansowy wspierany w ramach polityki spójności dla sektora zarządzania wodą i ściekami. Dzięki finansowaniu 16 operatorów wodnych będzie mogło zmodernizować swoje obiekty zaopatrzenia w wodę, instalacje ściekowe oraz instalacje do uzdatniania wody. Oczekuje się, że dzięki temu programowi zostaną uruchomione inwestycje na kwotę do 230 mln EUR mające na celu świadczenie na rzecz obywateli usług dobrej jakości; 115 mln EUR pochodzi z Funduszu Spójności.*
- *W Szwecji utworzono tereny podmokłe w krajobrazie rolniczym, aby przyczyniły się one do zmniejszenia odpływu substancji odżywczych do jednolitej części wód. Projekt ten pomoże w zwiększeniu różnorodności biologicznej, a sam teren podmokły, dzięki kontroli przepływu wody, może być w stosownych przypadkach wykorzystywany do przechowywania wody na potrzeby nawadniania. Wsparcie w ramach EFRROW wyniosło 26 000 EUR z całkowitego budżetu wynoszącego 64 000 EUR.*

3.2.4. Sieci strategiczne

W związku z inwestowaniem w **strategiczne sieci** planuje się znaczące inwestycje w transeuropejską sieć transportową oraz inne inwestycje w transport w ramach EFRR i Funduszu Spójności. Łącznie projekty wybrane do końca 2017 r. opiewały na kwotę 44 mld EUR (62 % planowanej całkowitej kwoty), przy czym wydatki wyniosły 12 mld EUR (17 %).

Jeżeli chodzi o wskaźniki transportu, istotne postępy zgłasza się w odniesieniu do projektów dotyczących kolei i dróg:

- 2 700 km zrekonstruowanych linii kolejowych, w tym linii kolejowych należących do transeuropejskiej sieci transportowej (45 % celu końcowego); zrealizowane projekty obejmują jak dotąd zaledwie 5 % celu końcowego;
- 7 500 km zrekonstruowanych dróg (75 % docelowej ilości), z czego 690 km należy do transeuropejskiej sieci transportowej (90 % celu końcowego). Jeżeli chodzi o drogi należące do transeuropejskiej sieci transportowej, zrekonstruowano 300 km (30 % celu końcowego).

• *W Grecji ukończono budowę 106 km dwutorowej, zelektryfikowanej linii kolei dużych prędkości na osi kolejowej Ateny – Saloniki między Tithoreą a Domokos. W efekcie pasażerowie mogą podróżować z Aten do Salonik w 3,5 godziny, co czyni to połączenie kolejowe konkurencyjnym. Wsparcie w ramach EFRR, Funduszu Spójności i instrumentu „Łącząc Europę” wyniosło prawie 1 mld EUR.*

3.3. Zatrudnienie, włączenie społeczne i kształcenie

W tym obszarze planuje się przeznaczenie środków w wysokości ponad 172 mld EUR, w szczególności w ramach EFS, ale także w ramach inwestycji EFRR, EFRROW i EFMR. Na koniec 2017 r. wybrano projekty o szacunkowej kwocie w wysokości 85 mld EUR, co stanowi prawie 50 % wszystkich środków, które mają zostać przydzielone. Łącznie wydatki wyniosły prawie 23 mld EUR lub 13 % planowanej całkowitej kwoty.

W ujęciu zbiorczym w programach realizowanych w ramach EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych już osiągnięto następujące cele:

- wsparcie otrzymało 15,3 mln uczestników, w tym 7,9 mln osób bezrobotnych oraz 4,9 mln osób biernych zawodowo;
- wsparcie otrzymało 2,8 mln osób długotrwale bezrobotnych;
- spośród wszystkich uczestników zatrudnionych zostało 1,4 mln osób, 1,9 mln osób uzyskało kwalifikacje, a 870 000 uczestników kształciło się lub odbywało szkolenia dzięki wsparciu w ramach EFS lub Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.

Spośród tych uczestników 46 % stanowiły osoby o niskich umiejętnościach zawodowych; 16 % uczestników stanowili migranci, osoby obcego pochodzenia lub należące do mniejszości (w tym społeczności marginalizowane, takie jak Romowie).

Podwojenie liczby uczestników projektów realizowanych w ramach EFS oraz Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych od końca 2016 r. wyraźnie wskazuje na gwałtowne przyspieszenie wdrażania projektów w praktyce.

3.3.1. Zatrudnienie

Do końca 2017 r. na realizację projektów związanych z trwałością i jakością zatrudnienia przydzielono szacunkową kwotę w wysokości 30 mld EUR, głównie ze środków w ramach EFS i Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, która to kwota stanowi 51 % zaplanowanej kwoty 60 mld EUR. W ramach celu w zakresie zatrudnienia do końca 2017 r.:

- wsparcie otrzymało 7,4 mln uczestników;
- kwalifikacje zdobyło 722 000 uczestników;
- 1,1 mln uczestników zostało zatrudnionych, w tym w formie samozatrudnienia.

Inwestycje w tym obszarze osiągają dobre wyniki, z wyjątkiem inwestycji związanych z modernizacją instytucji rynku pracy, w przypadku których do końca 2017 r. wskaźnik wyboru projektów wciąż był poniżej 20 %.

Do końca 2017 r. w ramach EFRROW wydano ponad 246 mln EUR na rzecz zatrudnienia w rolnictwie i na obszarach wiejskich, promocji włączenia społecznego oraz wspierania uczenia się przez całe życie i szkoleń zawodowych w rolnictwie i leśnictwie.

W około 11 % wszystkich projektów wybranych do końca 2017 r. do otrzymania wsparcia w ramach EFMR promuje się trwałe i dobrej jakości zatrudnienie oraz wspiera się mobilność pracowników. Celem większości tych projektów jest promowanie kapitału ludzkiego, dialogu społecznego i tworzenia sieci kontaktów.

- *W Luksemburgu projekt „Fit4Entrepreneurship” finansowany w ramach EFS jest skierowany do 200 osób poszukujących pracy i pragnących rozpocząć własną działalność gospodarczą. Projekt ten zarządzany jest przez Chambre de Commerce, publiczne służby zatrudnienia oraz Chambre des Métiers i obejmuje rozpoznanie umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, program szkoleniowy, wsparcie indywidualne ze strony przedsiębiorców oraz pomoc po uruchomieniu działalności.*
- *Aby utrzymać tradycyjną działalność związaną z wypasem ekstensywnym owiec i bydła, rząd Andaluzji (Hiszpania) stworzył pilotażowy program szkoleniowy na temat pasterstwa. W ramach projektu zapewniono szkolenie dla 100 studentów przygotowujące ścieżkę zawodową w pasterstwie. Po szkoleniu 60 % uczestników zaangażowało się zawodowo w działalność hodowlaną. Całkowity koszt projektu wyniósł 38 000 EUR, z czego 34 000 EUR pochodziło ze środków EFRROW.*

Ramka 2: Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych

W ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych w dalszym ciągu zapewnia się istotne wsparcie finansowe dla osób młodych w kwalifikowalnych państwach członkowskich. Do końca 2017 r. na realizację 162 000 projektów przydzielono szacunkową kwotę w wysokości 7 mld EUR, co stanowi 67 % zaplanowanej kwoty 10,3 mld EUR. Wydatki zadeklarowane przez beneficjentów osiągnęły 31 % (3,2 mld EUR) całkowitego przydziału w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, co świadczy o solidnej realizacji projektów w tej dziedzinie. W tym okresie wsparcie w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych otrzymało 2,4 mln osób młodych. Interwencję w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych ukończyło 1,5 mln uczestników, a 776 000 uczestników kształciło się lub odbywało szkolenia, uzyskało kwalifikacje lub zdobyło zatrudnienie, w tym w formie samozatrudnienia.

W 2017 r. w kontekście przeglądu śródkresowego wieloletnich ram finansowych unijni współprawodawcy zdecydowali o zwiększeniu środków Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych w pozostałej części okresu programowania (2017–2020). Specjalny przydział w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych zwiększono o 1,2 mld EUR i rozdzielono na 4 lata, przy czym korzyści w tym zakresie odniesie 11 państw członkowskich, które nadal spełniają wymogi dotyczące wsparcia. W związku z tym do końca 2017 r. państwa członkowskie zmieniły swoje programy operacyjne i umowy partnerstwa, aby odzwierciedlić zwiększenie środków i dostosować wsparcie w ramach EFS.

W kontekście procedury budżetowej na 2018 r. w listopadzie 2018 r. współprawodawcy uzgodnili, że w odniesieniu do nowych środków w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych wydatki będą w dalszym ciągu koncentrowane na wstępie przez zwiększenie środków na zobowiązania na 2018 r. i jednocześnie zmniejszenie tych na 2020 r., tym samym zwiększając kwotę środków na 2018 r. ze 116 mln EUR do 350 mln EUR. 11 zainteresowanych państw członkowskich znów stosownie zmieni swoje dokumenty programowe, aby odzwierciedlić wspomnianą koncentrację wydatków na wstępie.

- W Grecji sektorowe programy szkoleniowe służące poprawie umiejętności oraz zdolności do zatrudnienia bezrobotnych w wieku 18–24 lat przeprowadza się we współpracy ze stowarzyszeniami przedsiębiorców. Programy, w których jest do 15 000 miejsc, są ukierunkowane na sektory o wysokim potencjale wzrostu, w tym na ICT, handel eksportowy, handel detaliczny i logistykę. Obejmują one 120 godzin szkolenia teoretycznego oraz 260 godzin szkolenia praktycznego, pięć indywidualnych sesji doradczych oraz otrzymanie świadectwa potwierdzającego posiadane kwalifikacje. Stowarzyszenia przedsiębiorców są odpowiedzialne za wybór organizatorów szkoleń teoretycznych oraz znalezienie staży w przedsiębiorstwach do celów praktycznej części szkoleń.

3.3.2. Włączenie społeczne

Do końca 2017 r. na realizację projektów dotyczących włączenia społecznego przydzielono szacunkową kwotę w wysokości 30 mld EUR, co stanowi 46 % planowanej kwoty wynoszącej 63,7 mld EUR i finansowanej głównie w ramach programów EFS, przy wsparciu z EFRR na infrastrukturę zdrowotną i infrastrukturę społeczną. W ramach tego celu:

- 3,3 mln uczestników otrzymało wsparcie;
- 220 000 mln uczestników znalazło zatrudnienie, w tym w formie samozatrudnienia;
- 152 000 uczestników zdobyło kwalifikacje;
- 164 000 uczestników biernych zawodowo zostało zaangażowanych w poszukiwania pracy;
- obecnie oczekuje się, że ze wsparcia w ramach EFRR przydzielonego na modernizację systemów opieki zdrowotnej skorzysta 42,5 mln obywateli.

W 2017 r. uległy poprawie inwestycje w społeczno-gospodarczą integrację zmarginalizowanych społeczności, takich jak Romowie. Inwestycje w obszarze

przedsiębiorczości społecznej i rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność wciąż są jednak powolne.

Na obszarach wiejskich w ramach EFRROW wspiera się strategię rozwoju lokalnego promującą włączenie społeczne, ograniczające ubóstwo i wspierające rozwój gospodarczy w ramach podejścia LEADER. Dotychczas 58 % osób mieszkających na obszarach wiejskich (co stanowi około 111 % celu końcowego) objęto ponad 3 400 strategiami rozwoju lokalnego wdrażanymi przez lokalne grupy działania, na realizację których przeznaczono 18 % dostępnych funduszy publicznych.

- *W ramach projektu „Second Chance School” finansowanego ze środków EFS i realizowanego w Gijón (Hiszpania) oferuje się osobom młodym (o niskich umiejętnościach zawodowych, osobom wczesnie kończącym naukę, osobom, którym brak wsparcia ze strony społeczeństwa i rodziny, mającym problemy zdrowotne itp.) praktyczne i dostosowane do potrzeb tych osób szkolenia skoncentrowane na umiejętnościach i zdolnościach, aby pomóc tym osobom w reintegracji / pozostaniu w toku kształcenia lub znalezieniu pracy. W latach 2009–2017 w projekcie wzięło udział 1 400 osób.*
- *W Luksemburgu w ramach projektu „World city” udzielono wsparcia w organizacji letnich zajęć dla dzieci w wieku 7–12 lat na obszarze Miselerland. Pod względem tematycznym nacisk położono na różnorodność kulturową oraz wspieranie wspólnych postaw i wartości sprzyjających „życiu razem”. Około 300 dzieci z regionu uczestniczyło w zajęciach codziennie, przy czym średni udział dzieci uchodźców wyniósł 10 %. Projekt był finansowany w ramach EFRROW i LEADER; wsparcie wyniosło 223 000 EUR.*
- *Dwa nowe ośrodki świadczenia usług opieki zdrowotnej i usług społecznych w Molenbeek i Cureghem w Brukseli (w Belgii) (3,7 mln EUR wsparcia ze środków EFRR) świadczą zintegrowane usługi opieki społecznej, opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia psychicznego oraz usługi podstawowej opieki zdrowotnej dla lokalnej społeczności. Szczególny nacisk kładzie się na zapewnienie dostępu dla grup szczególnie wrażliwych, w tym migrantów. Jeden z zespołów opracowuje mobilny program środowiskowy wraz z „Medibus”.*

3.3.3. Kształcenie

Do końca 2017 r. na realizację projektów dotyczących kształcenia i szkolenia zawodowego przydzielono szacunkową kwotę w wysokości 25 mld EUR, co stanowi 52 % planowanej kwoty wynoszącej 49 mld EUR i finansowanej głównie w ramach programów EFS, przy wsparciu z EFRR na infrastrukturę edukacyjną. Wydatki wyniosły około 6 mld EUR (13 % całkowitej planowanej kwoty). W ramach tego celu:

- wsparcie otrzymało 4,5 mln uczestników;
- 1 mln uczestników zdobyło kwalifikacje;
- 583 000 uczestników kształciło się lub odbywało szkolenia;
- z projektów w ramach EFRR związanych z inwestowaniem w infrastrukturę szkolną powinno skorzystać 1,8 mln studentów (26 % docelowej liczby).

Inwestycje w tym obszarze postępują, przy czym wskaźnik wyboru projektów osiągnął 52 %. Wdrażanie działań w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego jest najbardziej zaawansowane zarówno w odniesieniu do wyboru projektów, jak i wskaźników realizacji.

- *Na Łotwie celem jednego z projektów finansowanych ze środków EFS jest zwiększenie liczby posiadających kwalifikacje studentów uczestniczących w kształceniu i szkoleniu zawodowym przez udział w uczeniu się opartym na pracy i praktykach (lub stażach) w przedsiębiorstwach. Do maja 2018 r. zaangażowanych w projekt było 1 400 przedsiębiorstw, 34 placówki kształcenia zawodowego oraz 2 900 studentów uczestniczących w kształceniu i szkoleniu zawodowym, z czego 640 studentów uczestniczyło w uczeniu się opartym na pracy, a 2 275 było zaangażowanych w staże.*

- *W Åland (w Finlandii) celem projektu „Welcome! – Välkommen in!” finansowanego ze środków EFS jest zwiększenie konkurencji w zakresie handlu elektronicznego oraz wiedzy w sektorze usług, aby poprawić jakość obsługi klientów oraz pomóc przedsiębiorstwom sprostać wyzwaniom, jeżeli chodzi o globalną konkurencję na rynku detalicznym. Łącznie w projekcie, w ramach którego zapewniono ponad 8 000 godzin szkoleń, wzięły udział 472 osoby ze 100 przedsiębiorstw. W 2017 r. przedsiębiorstwa uczestniczące w projekcie osiągnęły wyniki sprzedaży o 75 % wyższe niż w 2015 r.*
- *W Bawarii (w Niemczech) budynek biurowy przekształcono ze wsparciem z EFRR w centrum edukacyjne oferujące na powierzchni 1 100 m² 250 dodatkowych miejsc na seminaria. Ten zmodernizowany ośrodek szkoleniowy odegra istotną rolę w kwalifikowaniu przyszłych wykwalifikowanych pracowników.*

3.4. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej

Do końca 2017 r. na realizację projektów dotyczących zdolności instytucjonalnej i reform przydzielono szacunkową kwotę w wysokości 3 mld EUR, co stanowi 48 % planowanej kwoty wynoszącej 6,4 mld EUR (głównie w ramach programów EFS, przy wsparciu z EFRR również w Estonii, we Włoszech i Rumunii oraz w ramach programów INTERREG). Wydatki na praktyczne działania w tym obszarze wyniosły 370 mln EUR (6 % planowanej całkowitej kwoty). W ramach tego celu:

- wsparcie z EFS otrzymało 117 000 uczestników;
- wsparciem z EFS objęto 734 projekty ukierunkowane na administrację publiczną lub usługi publiczne na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym.

Nawet jedna trzecia projektów objętych wsparciem koncentruje się na cyfryzacji. Pozostałe kluczowe tematy dotyczą świadczenia usług, szkoleń ogólnych, systemu służby cywilnej oraz zarządzania zasobami ludzkimi, jak również organizacji i zarządzania rządem. Wsparcie dla administracji publicznej w państwach członkowskich wykorzystuje się przede wszystkim na poziomie krajowym; jedynie niewielką część wykorzystuje się na poziomie regionalnym i lokalnym.

W tyle pozostaje realizacja projektów ukierunkowanych na budowanie zdolności zainteresowanych stron odpowiedzialnych za politykę w zakresie kształcenia, uczenia się przez całe życie, szkoleń i zatrudnienia oraz politykę społeczną (1 % zadeklarowanych wydatków). Przyczyny opóźnień różnią się w zależności od państwa członkowskiego i obejmują zmiany prawne wpływające na wdrażanie lub trudności związane z innowacyjnymi i złożonymi cechami interwencji.

- *W Bułgarii w ramach projektu EFS realizowanego przez Krajowy Instytut Sprawiedliwości wspiera się wysokiej jakości szkolenia zawodowe służące poprawie skuteczności sądownictwa. Łącznie w 2017 r. kursy szkoleniowe Krajowego Instytutu Sprawiedliwości ukończyło 5 600 sędziów, urzędników sądowych oraz urzędników organów dochodzeniowych. Nowości, jeżeli chodzi o projekty, obejmują rozwój szkoleń regionalnych i za pośrednictwem e-uczenia się, szkolenia tematyczne dostosowane do szczególnych potrzeb regionalnych oraz zapewnienie międzyinstytucjonalnej współpracy i „partnerstw wiedzy”.*
- *Na Litwie celem projektu w ramach EFS jest zwiększenie skuteczności zamówień publicznych przez ograniczenie możliwości korupcji. Planowane działania przyczyni się do zwiększenia świadomości i kompetencji personelu w Urzędzie Zamówień Publicznych oraz innych umawiających się organizacjach oraz do stworzenia dokumentów potwierdzających (wytycznych itp.) dotyczących metodyki w dziedzinie zamówień publicznych. Organizowane będą szkolenia przedstawicieli umawiających się organizacji oraz konferencje w różnych litewskich instytucjach.*

3.5. Instrumenty finansowe wspierające postęp

Sprawozdania roczne za 2018 r. zawierały szczegółowe dane dotyczące instrumentów finansowych do końca 2017 r. dla 24 państw członkowskich. Postępy są ogólnie zadowalające: 13,5 mld EUR – głównie z EFRR – w środkach na zobowiązania objęto umowami finansowymi, co stanowi 65 % orientacyjnie przydzielonych środków. Jeżeli chodzi o zaangażowane kwoty, ostatecznym odbiorcom wypłacono już 1,5 mld EUR (11 %), przy czym istnieją istotne różnice między państwami członkowskimi. Bardziej szczegółową prezentację można znaleźć w zestawieniach danych opublikowanych przez Komisję.

3.6. Rozwój terytorialny i rozwój obszarów miejskich

W latach 2014–2020 około 32 mld EUR przeznaczono na zintegrowany rozwój terytorialny oraz zrównoważony rozwój obszarów miejskich. Obecnie nadrabiane są zaległości we wdrażaniu strategii w tym obszarze, które początkowo było powolne. W ramach funduszy polityki spójności na projekty przydzielono około 10,7 mld EUR, co stanowi 33 % planowanego przydziału. Mimo że wybór projektów postępuje obecnie stosunkowo dobrze, wydatki wciąż są opóźnione – do końca 2017 r. wydano jedynie 1 mld EUR (3,2 % planowanej całkowitej kwoty).

Wybrane zintegrowane strategie rozwoju, służące głównie integracji społecznej, obejmują zgłoszoną populację 39 mln obywateli (87 % celu końcowego). Jeżeli chodzi o prace fizyczne, wybrane projekty w zakresie renowacji budynków i jednostek mieszkaniowych przyczynią się do osiągnięcia 50 % zaplanowanego celu, przy czym według prognoz zostanie odnowiona powierzchnia 1,1 mln m² oraz 10 500 jednostek mieszkaniowych. Obecnie w trakcie renowacji jest ponad 21 mln m² otwartej przestrzeni miejskiej (73 % przestrzeni docelowej), której celem jest poprawa jakości życia oraz bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

3.7. INTERREG

Wartość finansowa wybranych projektów, realizowanych w programach INTERREG, finansowanych z EFRR i objętych celem współpracy terytorialnej wyniosła pod koniec 2017 r. 7,1 mld EUR (57 % planowanej całkowitej kwoty), jednak wydatki w tym obszarze wciąż są niskie (5 % planowanej całkowitej kwoty).

Dane dotyczące fizycznych postępów w ramach INTERREG zawarto we wskaźnikach zagregowanych w ramach powyższych kluczowych tematów inwestycji oraz na otwartej platformie danych¹¹.

4. POSTĘP W ZAKRESIE OCENY PROGRAMÓW

W prawodawstwie dotyczącym okresu programowania 2014–2020 podkreśla się potrzebę oceny wkładu programów realizowanych z funduszy ESI we wzrost, zrównoważony rozwój oraz tworzenie miejsc pracy. W programach definiuje się szczególne cele i podkreśla się zmiany, które mają zostać wprowadzone w poszczególnych obszarach. Oceny są kluczowe w celu ustalenia, czy zmiany te miały miejsce oraz w jaki sposób programy przyczyniły się do ich wprowadzenia.

¹¹ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/TC>

W dokumencie roboczym służb Komisji towarzyszącym niniejszemu sprawozdaniu przedstawiono streszczenie prac związanych z oceną, prowadzonych od 2016 r. Zidentyfikowano niewielką liczbę ocen ukierunkowanych głównie na proces wdrażania i postępy w kierunku osiągnięcia wyznaczonych celów końcowych. Na ogół z ocen tych wynika wyraźniejsza niż poprzednio koncepcja oceny oraz lepsza dostępność danych i ich lepsze wykorzystanie.

Jeżeli chodzi o lata 2014–2020, wciąż jest bardzo wcześnie, żeby ocenić wyniki oraz wpływ programów ze względu na ograniczoną liczbę ukończonych projektów. Ewaluacje wpływu, z reguły przeprowadzane później w cyklu programu, prawdopodobnie rozpoczną się z opóźnieniem, w przypadku gdy realizacja programów w niektórych państwach członkowskich lub pod względem określonych celów tematycznych była wolniejsza, niż oczekiwano.

Z drugiej strony wiele krajowych ewaluacji przeprowadzonych w latach 2017–2018 koncentrowało się na programach z lat 2007–2013 i są to głównie ewaluacje wpływu. Ogółem, wyniki ewaluacji wpływu dotyczących obydwu okresów programowania można uznać za wiarygodne jedynie w odniesieniu do ograniczonej liczby ocen, co podkreśla potrzebę poprawy jakości tworzonych prac.

Ze zaktualizowanej analizy dotyczącej poprawionych krajowych planów oceny, które to plany Komisja otrzymała w czerwcu 2018 r., wynika, że wciąż istnieją pewne niedociągnięcia w zakresie potrzebnych umiejętności, metod, które mają zostać zastosowane, oraz wymaganych danych.

Zgodnie z planami oceny znaczącego wzrostu liczby ukończonych ocen oczekuje się w latach 2018–2019. Będą to głównie ewaluacje ukierunkowane na realizację i proces. Prawie połowa ewaluacji wpływu ma zostać przeprowadzona dopiero po 2020 r.; oczekuje się, że do tego czasu zostaną osiągnięte wyniki programu.

Również w dokumencie roboczym służb Komisji towarzyszącym niniejszemu sprawozdaniu przedstawiono poszczególne kierunki prac obierane przez Komisję w celu wsparcia działań państw członkowskich (tworzenie sieci kontaktów, wskazówki, punkty informacyjne itd.) i oceny przez Komisję.

5. WNIOSKI

Programy w ramach funduszy ESI są głównym instrumentem inwestycyjnym Unii Europejskiej – każdy region Unii Europejskiej korzysta z tej polityki. Dostępne są obecnie dowody z wdrożenia finansowego oraz ze wspólnych wskaźników produktu i wskaźników rezultatu, które zapewniają pełniejszy obraz postępów w realizacji niż w którymkolwiek z poprzednich okresów.

W 2017 r. nastąpiło istotne przyśpieszenie ogólnej realizacji programów współfinansowanych ze środków funduszy ESI. Wskaźnik wyboru projektów niemal się podwoił w porównaniu z końcem 2016 r. i przekroczył 52 % całkowitego finansowania. Zaległości zaczęto nadrabiać również pod względem wydatków wygenerowanych w związku z realizacją projektów, tak samo jak pod względem wartości wskaźników produktu i rezultatu programów związanych z istotnymi korzyściami społecznymi i gospodarczymi. Przyśpieszenie to utrzymywało się w 2018 r., przy czym do dnia 30 września 2018 r. wskaźnik wyboru funduszy polityki spójności wyniósł 67 %.

Jak wynika ze sprawozdań z realizacji programów, realizacja przebiega różnie; różnice są widoczne zarówno między regionami, państwami członkowskimi i poszczególnymi tematami inwestycji. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń Komisja oczekuje, że w 2019 r. wskaźniki wykonania dotyczące wydatków inwestycyjnych oraz wyniki i rezultaty będą w dalszym ciągu wzrastać. Nadchodzący przegląd wyników w 2019 r. będzie źródłem dalszych zachęt do lepszego wydatkowania funduszy ESI, jeżeli chodzi o osiągnięcie celów programu.

Wraz z postępami w realizacji funduszy ESI ostatecznie zostanie zapewniony materiał, na podstawie którego będzie można przeprowadzić ewaluację wpływu. Uruchomienie, zakończenie oraz udostępnienie wyników znacznej liczby ocen przeprowadzanych przez państwa członkowskie zajmie jednak jeszcze trochę czasu.

Jeżeli chodzi o przyszłość, na koniec 2018 r. wyznacza się istotne cele finansowe (zasada „N+3”). Istnieje ryzyko, że określone programy utracą unijne finansowanie.

Cykl sprawozdawczy w przyszłym roku obejmie szczegółowe sprawozdania programowe do czerwca 2019 r. i krajowe sprawozdania z postępu prac do końca sierpnia 2019 r. Sprawozdania te będą źródłem ilościowego i jakościowego przeglądu wdrażania celów inwestycyjnych. Obejmą one szereg istotnych kwestii. W szczególności państwa członkowskie przedstawią sprawozdania z osiągnięcia finansowych i istotnych celów pośrednich w ramach wykonania, które zostaną wykorzystane na potrzeby przyznania rezerwy na wykonanie w 2019 r. Komisja dokona zestawienia tych sprawozdań w strategicznym sprawozdaniu pod koniec 2019 r.